

**Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för Förskollärarytbildning
Utbildningsvetenskap
HT 2018
Fakulteten för lärarutbildning**

Är ute lika bra som inne?

- Om utevistelsen på förskolor

Therése Fors och Therese Jönsson

Författare

Therése Fors och Therese Jönsson

Titel

Är ute lika bra som inne? – Om utevistelsen på förskolor

Engelsk titel

Is outdoors as equal as indoors? – A study of outdoor education at preschools

Handledare

Lisa Dessborn

Examinator

Angerd Eilard

Sammanfattning

Denna studie har riktat sig till ett stort antal pedagoger som arbetar i barngrupp på förskola i Sverige. Undersökningens mål är att undersöka hur stor del av dagen barnen tillbringar på den inhägnade gården samt hur ofta det förekommer planerad lärarledd aktivitet utomhus respektive inomhus? Vidare så är undersökningens mål att få fram vad respondenterna anser vara det huvudsakliga syftet med utomhusvistelse på förskolan. Studien har genomförts i form av en metodkombination där vi använt oss av en kvantitativ enkät med inslag av kvalitativ metod. De kvalitativa inslagen har skett genom följdfrågor samt en öppen kvalitativ fråga. Enkäten har därefter skickats ut i tre olika diskussionsforum för förskolan på Facebook. Undersökningens resultat visade åsikter kring att utevistelsen var viktig men att en del föredrog annan typ av miljö för lärarledda aktiviteter än gården, då främst skogen. Resultatet visade även att det oftast är arbetslaget som utformat och bestämt hur den egna gården ska se ut.

Ämnesord

Fri lek, lärarledd aktivitet, utomhuspedagogik, utomhusdidaktik, förskolegården, utemiljö

Förord

Vi vill först och främst tacka alla engagerade deltagare som tagit sig tid att svara på vår enkät, utan er så hade undersökningen inte kunnat göras. Därefter så vill vi tacka varandra för ett väldigt gott samarbete som inneburit såväl glädje och skratt tillsammans som emellanåt ren frustration och gråt. Vårt arbete har verkligen varit en resa, en oerhört lärorik resa som vi kan tacka vår utbildning för!

Tack!

Kristianstad hösten 2018

Therése Fors och Therese Jönsson

Innehåll

1. Inledning	6
1.1. Syfte	8
1.2. Forskningsfrågor	8
2. Teoridel	9
2.1. Bakgrund	9
2.2. Utomhuspedagogik	10
2.3. Utomhusdidaktik	12
2.4. Utevistelse i förskolan	13
2.5. Positiva effekter	14
2.6. Förskolans uppdrag	15
3. Metod och bearbetning av empiri	16
3.1. Metodkombination	16
3.2. Val av och beskrivning av undersökningsgrupp	17
3.3. Genomförande	18
3.4. Etiska överväganden	20
4. Redovisning av resultat	21
4.1. Planerad lärarledd aktivitet	21
4.2. Fri lek	23
4.3. Annan utemiljö	24
4.4. Ansvar och syfte	25
4.5. Lärarledd aktivitet utomhus	26
4.6. Lärarledd aktivitet inomhus	27
5. Diskussion	28
5.1. Metoddiskussion	28

5.2. Fördjupad diskussion.....	29
5.3. Konsekvenser för yrkesrollen.....	34
6. Referenslista	36
7. Bilaga 1.....	39
8. Bilaga 2.....	40

1. Inledning

Frisk luft och fri lek, är det orsaken till varför man går ut med barnen på förskolan? Hur går tankarna hos personalen på olika förskolor? Är det så att den inhägnade gården ingår i planeringen eller är det endast fri lek som sker på gården. Skolgården är en resurs som vi upplever ofta glöms bort ur ett undervisningsperspektiv. Dessa tankar började växa fram hos oss efter fem olika VFU-perioder (verksamhetsförlagd utbildning) på tre olika ställen där den inhägnade gården upplevdes som en arena för enbart fri lek. Många gånger har vi mötts av filosofin att gården är till för att ”springa av sig”, när det blir för mycket spring och stim inomhus får barnen gå ut. Ibland har vi fått upplevelsen att gården är ett ställe som används om det är kort med personal, vid underbemanning uttrycks det ofta att det är lättare att vara ute på gården än inomhus. Våra upplevelser är att det pedagogiska arbetet i utemiljön inte är lika aktivt som i innemiljön.

Det finns för- och nackdelar med både inne- och utevistelse. Änggård (2014) skriver att utomhusmiljön tillåter barn att vara rörligare, livligare och mer kreativa än när de är inomhus. En sak som kan vara både en fördel och en nackdel är hur de olika lekmaterialen kan se ut inne och ute samt hur olika tillgången av lekmaterial kan se ut. Olika årstider förändrar miljön och det kan till exempel inspirera till nya lekar. Friluftsförbundet (2018) skriver att en grundpelare inom utomhuspedagogik är att barnet skall leka, upptäcka och lära med alla sinnen och hela kroppen och även att de stora ytorna som finns ute i större utsträckning än inne gör att barnen kan röra sig friare och på det sättet träna grovmotoriken mer. Änggård (2014) skriver om en studie, genomförd i Malmö, där man kom fram till att utevistelsen verkar stressa små barn. Dock drog man slutsatsen att det inte handlade om psykisk stress utan fysisk. Att spendera många timmar utomhus, speciellt när det är kallt, när barnen måste ha mycket kläder på sig visade sig vara ansträngande för små kroppar. Men det finns även fördelar med att vara mycket utomhus också.

Den pedagogiska miljön i förskolan ska inspirera barn till olika typer av verksamhet och handlingar. Barn erövrar omvärlden genom att samspela med omgivningen (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016).

Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) menar att en viktig del av den dagliga verksamheten är den fria leken. Genom den fria leken erövrar barnen omvärlden. Barn

bearbetar intryck och erfarenheter i den fria leken. Leken stimulerar fantasin och kreativiteten, i leken är allt möjligt. Genom att leka tillsammans utvecklar även barnen sin sociala kompetens. Samtidigt har lärarna en viktig roll för hur barn lär sig. Lärarledda aktiviteter där läraren guidar barnen genom olika situationer är också viktiga. Skolinspektionen (2016) skriver att även förskolan innefattas av begreppet undervisning. I skollagen definieras undervisning som ”sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande av kunskaper och värden” (s.10). Begreppet undervisning ska definieras på ett sådant sätt att alla skolformer kan omfattas och begreppet ska ges en vid tolkning så det passar in i alla de olika skolformerna. Till exempel handlar undervisning i förskolan om att lärarna utgår från vad barnen vill göra och sedan ska lärarna vara kapabla till att expandera lärandet exempelvis i en dialog. Grunden för undervisning är ”att två eller flera personer delar uppmärksamhet på något tredje” (s.11). Förutsättningen är dock att det finns pedagoger, barn och ett objekt.

Studien har en koppling till förskolans aktuella läroplan (Skolverket, 2016). I läroplanen skrivs det kring att barnen ska ha möjlighet till varierande aktiviteter under dagen. Verksamheterna ska ge utrymme för barnens fantasi och kreativitet samt deras egna planer i lek och lärande, vilket gäller såväl inomhus som utomhus. Vistelsen utomhus bör också ge möjlighet till såväl lek som andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö (Skolverket, 2016). Strävandemålet betonar att leken är viktig och betydelsefull och ska få ta stor plats. Målet belyser samtidigt att utevistelsen bör ge möjlighet till lek. Vår tolkning av detta är att det som sker utomhus förväntas utmärkas av barnens självstyrda aktiviteter i större utsträckning än inomhus. Det finns många aspekter att fokusera på kring utomhusvistelse, men vi har valt att fokusera på hur ofta det sker planerade lärarledda aktiviteter inomhus respektive utomhus ur ett tidsperspektiv.

1.1. Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur pedagogerna utnyttjar förskolans olika miljöer, såväl utomhus som inomhus, i vilken utsträckning de olika utrymmena används rent tidsmässigt samt till vilken typ av aktivitet.

1.2. Forskningsfrågor

Studien har utgått ifrån följande frågeställningar.

- Hur utnyttjas förskolans olika utrymmen?
- Hur stor del av dagen tillbringar barnen på den inhägnade gården?
- Hur ofta förekommer planerad lärarledd aktivitet utomhus respektive inomhus?

2. Teoridel

Här tar vi upp aktuell forskning och litteratur som relaterar till utemiljö och utevistelse. Under bakgrundsdelens tar vi upp utevistelsen ur ett hälsoperspektiv och balansen mellan fri lek och lärarledda aktiviteter. Vidare redogör vi för utomhuspedagogikens historia samt positiva effekter med utevistelse. Vi visar även hur styrdokumenterna poängterar vikten av att erbjuda barnen en varierad miljö.

2.1. Bakgrund

Olausson (2012) skriver i en artikel att i förskolan planerar och leds vissa aktiviteter av pedagoger, men barnen får också möjlighet att initiera och driva helt egna lekar. Hur stort utrymme den så kallade fria leken får på landets förskolor varierar mycket. Olausson påtalar även balansen mellan den fria leken och lärarledda aktiviteter. Den fria leken är bra på det viset att barnen kan utgå från sina egna idéer. Det kan också innebära att vissa barn dominerar och andra barn ifrågasätts. Den fria leken kan tendera att förstärka den hierarki som redan finns i barngruppen. Vissa barn får nästa alltid bestämma, medan andra ofta underordnar sig således har inte alla samma möjligheter att utveckla sina idéer i den fria leken. Genom lärarledda aktiviteter går det att påverka så att fler barn kan hävda sig. Författaren förespråkar ett mellanting mellan fri lek och lärarledda aktiviteter.

Skolverket (2013) skriver om att det finns en stor samstämmighet inom forskning om undervisning som pekar på betydelsen av det sociala samspelet mellan alla inblandade, och inte minst på betydelsen av pedagogens agerande. Skolverket säger att senare års forskningsresultat ger stöd för att pedagogens drivande roll tidigare underskattats samt betydelsen av en aktiv lärarroll där pedagogen uppmuntrar och utmanar barnen samt ger dem löpande återkoppling på deras lärande. Samtidigt påtalar skolverket att det förstås är viktigt att hela tiden sätta barnens lärande i centrum samt att hjälpa barnen att hitta sitt eget lärande.

Folkhälsomyndigheten (2008) skriver om att en av orsakerna till att just barn i förskolan drabbas av många infektioner är trängseln det vill säga att barnen är nära varandra under långa tider. Ett sätt att minska tiden då barnen trängs inomhus är att låta barnen vistas utomhus mer. 1990 gjorde socialstyrelsen, på uppdrag av folkhälsomyndigheten, en riksomfattande undersökning i Sverige av sjukfrånvaron bland daghemsbarn, bland annat

i relation till den tid barnen var utomhus. Barn som var utomhus mellan sex och nio timmar per vecka hade lägre sjukfrånvaro än barn som var utomhus högst fem timmar. Utevistelsen resulterar i att trängseln blir mindre då barnen får större utrymme att vistas på och det är större cirkulation på luften. Exakt hur länge barn ska vistas utomhus för att det ska minska antalet infektioner finns det inga siffror på. Folkhälsomyndigheten påtalar också vikten av att ljusexponeringen är viktig för vår hälsa så under den mörka tiden på året är det extra viktigt att vara ute under de ljusa timmarna på dygnet.

2.2. Utomhuspedagogik

Kärnan i utomhuspedagogik är hur man nyttjar de upplevelsebaserade, platsrelaterade förstahandserfarenheter utomhus växelvis med textbaserade praktiker så som böcker, informationssökning via databaser etcetera (Dahlgren et al. 2007). Författarna förklarar att lärandet inom fyra väggar är en relativt ung företeelse inom utbildning- och utvecklingshistoria. Innan skolan etablerades fanns ett nära samband mellan det sammanhang i vilket man lärde sig något och det sammanhang där kunskapen kunde användas. Kunskaper om odling, boskapsskötsel, jakt, matlagning och så vidare överfördes mellan generationer genom delaktighet i arbetet. Skolan upplöste de starka banden mellan lärande och kroppens arbete. Lärandet blev konstlat och resulterade en verksamhet som i stor utsträckning byggde på texter och som utövades i en speciell byggnad under en bestämd period av livet. Texten blev på ett påtagligt sätt ett viktigt element för lärandet. För många lärare var idealet att tala som en bok och förmedla kunskap på det viset. Verkligheten och lärandet skildes åt och eleverna fick sällan tillfälle att praktiskt pröva de erfarenheter de lärt om. 85 % av vår kommunikation är inte verbal utan sker via känsel, lukt, smak och kroppsspråk således är det viktigt att återknyta våra sinnen till andra kommunikativa miljöer där landskapen blir klassrum och läromedel. Genom massiv stimulering av våra olika sinnen under lärprocessen ökar också vår minneskapacitet. Utomhuspedagogiken skapar förutsättningar för ett lärande som inriktas mot helheter. Skolans pedagogiska tradition har snarare inneburit en uppdelning av verkligheten.

Dahlgren m.fl. (2007) redovisar hur en forskningsgrupp inom Centrum för Miljö- och Utomhuspedagogik (CMU) vid Linköpings universitet tagit fram följande definition i ett försök att beskriva det utomhuspedagogiska fältet:

”Utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflexion, grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer. Utomhuspedagogik är dessutom tvärvetenskapligt forsknings- och utbildningsområde som bl.a. innebär

- Att lärandets rum även flyttas ut till samhällsliv, natur- och kulturlandskap
- Att växelspelen mellan sinnlig upplevelse och boklig bildning betonas
- Att platsens betydelse för lärandet lyfts fram

Att bara vara på gården är inte så bara. Även den minsta gård räcker upp till himlen (Claesdotter, 2005). Författaren förtydligar att även en liten, asfalterad och tråkig gård går att göra till ett spännande uterum som bjuder på oanade upplevelser och stimulerar till lek, fantasi och äventyr. Hon tipsar om att ta vara på de fyra årstiderna vi har och även de fyra elementen (vind, vatten, eld och jorden) så blir gården en almanacka som förstärker upplevelsen av varje årstid. Claesdotter poängterar även hur viktigt pedagogens engagemang är och det gäller att ta initiativ. Ibland har pedagogerna kanske inte alltid de bästa förutsättningarna på gården men menar att det går att plantera i pallkragar och hämta vatten inomhus om det inte finns tillgång till det utomhus, hon menar att varenda sekund i ett barns liv är viktig, det går inte att sitta och vänta på att någon från kommunen ska komma och uppfylla ens mål.

Barr, Nettrup & Rosdahl (2011) skriver att det finns inga gränser för hur långt det går att utmana barnen i dess frågeställningar och funderingar utan det är snarare pedagogens egen kompetens som begränsar och hindrar. Därför är det viktigt att granska verksamheten och kunskapssynen samt studera och följa ny forskning för att på så vis tillgodose sig ny ämneskunskap inom utomhuspedagogik såväl som andra områden i förskolans värld. Oavsett om förskolan ligger mitt i en storstad eller på landsbygden så finns det möjligheter att arbeta med närmiljön, det ligger i pedagogens och verksamhetens händer. Således gäller det att kunna skapa lärandesituationer för barnen i meningsfulla sammanhang utifrån den miljö där man vistas.

Larsson, Morlin och Rönnlund (2017) skriver i sin bok om skolgårdens historia kring *rummet* och Lefebvres mening med begreppet. Rummet är det som styr våra dagliga rutiner, handlingsmönster och förståelsen för oss själva. Rum skapar också specifika roller som vi förhåller oss till och vi har direkta uppfattningar kring hur vi ska bete oss i de olika rummen exempelvis på skolgården. Rummen är vidare både materiella, fysiska och sociala vilket sedan samverkar i skapandet av rummen. Således är rummen inte enbart fysiska men heller inte enbart tankemässiga, de skapas i integration av såväl fysik som material och sociala sammanhang. Larsson m.fl. menar att skolgården är ett avgränsat rum i utomhusmiljön.

Szczepanski (2013) menar att många lärare saknar egna närmiljörelationer vilket bidrar till svårigheter för dem att känna sig trygga i lärmiljöerna utomhus. Undervisningen utomhus kräver en känsla hos läraren för platsens pedagogiska möjligheter vilka kan brista när läraren saknar erfarenheter av närmiljörelationer. Vidare skriver Szccepanski att utomhus- och inomhus miljön kan samspela, det vill säga komplettera varandra.

2.3. Utomhusdidaktik

Lundegård, Wickman och Wohlin (2004) är övertygade om att alla kunskaps- och färdighetsområden kan praktiseras i utomhusmiljö. Det är viktigt att lärandet sker i olika sammanhang och olika situationer och det gäller för barn i alla åldrar. Att använda olika miljöer skapar omväxling och ger möjligheter till mer rörelseintensiva inlärningsmiljöer. Lärande utomhus bör ses som ett viktigt komplement till den traditionella pedagogiken där lärandet oftast sker inom fyra väggar. Författarna menar att utomhusdidaktikens främsta uppgift är att finna och exploatera miljöer för lärande. Utomhusdidaktiken kan ur olika aspekter hjälpa oss att se lärandets vad- hur-, och varför frågor på ett tydligare sätt. Utemiljön är inte bara ett rum för lärande, utan innehåller också lärandets olika struktur i form av natur- och kulturspår, färger, former, smaker, dofter och sinnliga erfarenheter. Den här kunskapen kan inte det bokliga och bildliga klassrummet förmedla. Utomhusdidaktik, hur man lär sig att undervisa utomhus, är en del av utomhuspedagogik och sammanlänkar olika dimensioner hos lärandet som det språkliga, estetiska, biologiska, känslomässiga samt kulturella. Upplevelserna och undervisningen utomhus bör alltid ha ett mål och syfte som engagerar barnen. Lundegård m.fl. betonar också att

till exempel att lära barn saker om vintern mitt i sommaren sällan blir en succé och att barnen då snabbt tappar intresset. Undervisningen som sker måste anpassas till årstiderna, gruppstorlek, ålder och platsens förutsättningar. Det handlar om att arbeta med lärandets hur, var och när.

Enligt Imsen (1999) så är läraren en av de viktigaste faktorerna när man ska förklara vad som sker i rummet/miljön. Lärare kan sägas ha en slags *praktisk yrkesteori* vid sidan om de offentliga och lokala läroplanerna. Det vill säga en hållning, kvalifikation eller inställning som tvingas samman och slås ihop med läroplaner och rutiner. En inställning som i högsta grad påverkar det som sker i rummet/miljön. Rollen som lärare är komplex och läraren måste kunna utföra många uppgifter samtidigt. Tala med elever/barn, få fram material och samtidigt kunna observera vad som händer på andra ställen i rummet/miljön. Det är A och O att läraren kan anpassa sig till ständiga förändringar och till oförutsägbarhet. Klasserna/barngrupperna ser olika ut från år till år och det som passar en grupp kanske inte passar nästa grupp.

2.4. Utevistelse i förskolan

Mårtensson (2004) påstår att det anses vara en självklarhet med daglig utevistelse i förskolan i dagens samhälle. Precis som andra aktiviteter som samling, vila och fruktstund är utevistelsen en del av verksamheten i förskolan. Utevistelse är rutin på förskolan och är ofta belagd på bestämd tid och organiserad på ett bestämt sätt. Mårtensson skriver också om en enkätundersökning som besvarades av 100 kommunala förskolor i Stockholmsområdet som visade att utevistelsen vanligtvis förekommer på förmiddagen men kompletteras på vissa förskolor med ett eftermiddagspass. Utevistelsetiden var i median 3,6 timmar en *typisk vår eller höstdag med vackert väder* och 2 timmar vid *dåligt väder* under samma årstider. Storlek och innehåll varierar mycket på olika gårdar och ger olika förutsättningar för utevistelsen. Utformningen varierar utefter de dåtida lagar, riktlinjer och prioriteringar som gällde då förskolan byggdes. Utomhuslek har i bredare utsträckning blivit något som utförs i mer avgränsade och för barn tillrättalagda miljöer. I förskolan är det vanligt och ofta underförstått att barnen får bestämma själva vad de ska göra när de är på gården. På vissa förskolors agenda står det ofta bara utevistelse och inte fri lek som det gör när det är inomhusvistelse. I

beskrivningar förklarar det hur vuxna har en mer avvaktande roll till det som sker i barngruppen under utevistelse. En inställning till utomhusvistelsen i förskolan som ett frirum för barnen är inte det enda och självklara förhållningssättet. Att uppfatta utomhusmiljön som en arena för aktivt lärande kan vara ett förhållningssätt.

Ibland ses utevistelsen som ett frirum för barns självstyrda lek och det är i stor utsträckning baserat på outtalad pedagogik och vardagskultur som inte är lika självskriven längre (Mårtensson, 2004).

Barr m.fl. (2011) skriver kring utemiljöns betydelse och kring lekmiljön. Barnens lekar ser olika ut beroende på vilken miljö de vistas i. En tillrättalagd förskolegård medverkar till materialets betydelse och barnen kan till exempel tävla om vem som får sparkcykeln först eller vem som får en viss leksak av annat slag.

2.5. Positiva effekter

Maynard och Waters (2007) skriver att en av de främsta fördelarna med att använda utomhusmiljö är att det ger barn utrymme att röra sig fritt. En annan stor fördel med att vara utomhus är att barnen kan bygga i större skala, utforska världen i första hand och uppleva naturfenomen som vädret, de förändrade årstiderna och skuggor. Naturlig miljö stödjer inte enbart barns egna undersökningar det ger även ett idealiskt sammanhang för gruppaktiviteter. De föringar inte den icke planerade utemiljön utan säger att skogen är också avgörande för effektiv naturkunskap, men vill samtidigt förmedla att gården är många gånger tillräcklig. Kunskapsutveckling, begrepp och färdigheter från hela läroplanen är inbyggda i autentiska, målmedvetna och ofta verkliga uppgifter som till exempel skapa en damm, bygga olika saker och odla olika grödor.

En viktig aspekt är att barn inomhus oftast förväntas sitta still och vara tysta medan utomhus förväntas de springa runt och vara livliga. Det kan resultera i att när barn är utomhus känner de sig friare och är inte rädda för att vara högljudda samt röra sig vilket då leder till mer mottagliga barn. De påtalar också att endast tillgång till utomhusmiljö inte är tillräcklig utan användningen samt förvaltningen av utomhusmiljön av de vuxna är precis lika viktig som tillgången i sig (Maynard & Waters, 2007).

Ebba Lisberg Jensen (Statens folkhälsoinstitut, 2008) har gjort en studie där hon presenterar kopplingar mellan hälsa, utevistelse och närnatur. Motion och utevistelse i närnatur är en friskfaktor. Lisberg Jensen belyser också vikten av fysisk aktivitet är särskilt viktig i åldern 3–7 år, bland annat för att träna koordinationen och för att undvika muskelförkortningar i ben och rygg. För att stimulera till motion och utevistelse måste man i planeringen ta hänsyn till behoven barnen har. Forskningen visade också att vistelse i utemiljö har goda effekter på stress och högre koncentrationsförmåga.

Dahlgren och Szczepanski (2011) skriver i sin gemensamma studie kring natur- och kulturlandskapet och dess positiva effekter när det kompletteras med klassrummets miljö. De kan kompletteras på så vis att fenomenen och begreppen här kan återfinnas i naturliga sammanhang. Således får fenomenen och begreppen även en rent fysisk innebörd. Resultatet i studien lyfter lärarnas åsikter kring vikten av samspelet mellan inomhus och utomhus undervisning. Vidare så speglar resultatet lärarnas åsikter kring det viktiga samspelet mellan teori och praktik.

2.6. Förskolans uppdrag

I läroplanen för förskola står det att förskolan ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande samt erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet (Skolverket, 2011).

Skolverket (2018) skriver att förskolans lokaler och utrustning ska bidra till barnens utveckling och lärande vidare står det att den fysiska omgivningen har stor betydelse för barns utveckling och miljön kan på flera sätt främja barns hälsa, utveckling och lärande. Därför är det viktigt att utveckla bra utemiljöer där lusten, spänningen och nyfikenheten får spelrum.

Miljön ska vara öppen, innehållsrik och inbjudande där arbetslaget ska samarbeta för att erbjuda en god miljö för utveckling, lek och lärande. Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö (Skolverket, 2011).

3. Metod och bearbetning av empiri

Denna rubrik har delats upp i fyra underrubriker. Första rubriken kommer att beskriva metoden som har använts genom studien. Därefter går vi in på undersökningsgruppen för att sedan slutligen gå igenom genomförandet och de etiska övervägandena som har gjorts genom studien.

3.1. Metodkombination

Det primära valet för studien föll på en metodkombination med största fokus på kvantitativ metod. Metodkombination kan ge en mer fullständig och komplett resultatbild. Med hjälp av en metodkombination så kan de olika metoderna komplettera varandra. De kan ge olika perspektiv när de kombineras och vi får en mer omfattande bild än när vi använder endast en metod. Användande av en metodkombination innefattar aspekter av både kvalitativ och kvantitativ metod men behöver inte lägga samma vikt vid bägge metoderna (Denscombe, 2016).

Valet kring metodkombinationen grundar sig på att vi dels ville göra statistiska tidsjämförelser mellan respondenternas svar och dels så ville vi ha en djupare förståelse kring dessa svar. Med tidsjämförelserna ville vi kunna se hur mycket tid som ägnades åt respektive form av aktivitet i de olika miljöerna. Således kunde vi slå fast att det är en metodkombination som är relevant för såväl studiens utformning som dess slutgiltiga framställning. Valet av en metodkombination gjordes vidare också i samråd med handledare då upplevelsen var att våra forskningsfrågor inte kunde besvaras fullt ut genom en enkät med endast kvantitativa frågor. Med hjälp av kvalitativa frågor kunde vi förstå hur respondenterna såg på planerad lärarledd aktivitet, syftet med utevistelse och även hur användandet av olika utrymmen såg ut i de olika pedagogernas verksamheter. Således var syftet med de kvalitativa frågorna att kunna få mer djup och förståelse.

Vidare så ville vi också se hur mycket tid som spenderades överlag på förskolegården för att kunna sätta det i jämförelse med de aktiviteter som utspelade sig på gården. Således valdes den kvantitativa metoden som ett statistiskt verktyg i undersökningen. Det vill säga sättet att framställa enkäten samt redovisa undersökningens resultat. Studien behövde ett större antal deltagare snarare än ett personligt djup eftersom syftet var att kunna tidsjämförelser mellan respondenternas svar.

Kvantitativ metod lämpar sig för analyser av stora datamängder (Denscombe, 2016). Utan att använda den kvantitativa metoden i undersökningen så vore det svårt för oss att kunna göra en överskådlig tidsjämförelse mellan respondenternas olika svar. Relevansen i användandet av tidsjämförelser ligger vidare i att kunna visa hur användandet av miljöerna ser ut rent tidsmässigt utifrån respondenternas svar. Hur mycket tid som spenderas till vad och var blir tydligt och överskådligt genom användandet av diagram. Vidare syftade studien till att kunna göra statistiska jämförelser mellan pedagogernas svar för att på så vis kunna besvara studiens frågeställningar. Den större mängden svar kan här tyckas ge högre tillförlitlighet än ett mindre antal svar utifrån antagandet att svaren kommer ifrån olika verksamheter. Vi vet dock inte om svaren kommer ifrån olika verksamheter utan det jämförelserna visar är olika pedagogers uppfattningar om sina respektive verksamheter. På så vis får vi fram hur olika pedagoger ser på användandet av de olika miljöerna utifrån tydliga tidsaspekter. Arbete med kvantitativ metod resulterar ofta i diagram och tabeller som sedan kan illustrera resultaten i samband med en skriven text (Eliasson, 2013). Genom användandet av tabeller och diagram i kombination med analys så erbjöds ett koncist och effektivt sätt för arrangeringen samt delgivningen av resultatet i vår studie.

3.2. Val av och beskrivning av undersökningsgrupp

Enkäten skickades ut genom digitala kanaler och till ett stort antal pedagoger som arbetar i barngrupp på förskola i Sverige. De digitala kanaler som användes var tre olika förskoleforum på Facebook. Det första forumet vi gick ut i heter ”*Förskolan.se*” och här finns nästan drygt 36 500 medlemmar. I detta forum kan allting som har med förskolan att göra diskuteras och det är vanligt att studenter från olika universitet/högskolor lägger ut enkäter eller liknande kopplat till examensarbete. Administratörerna för gruppen arbetar inom förskolan eller med förskolläraryrket i Sverige. Det andra forumet vi gick ut i heter ”*pedagogiska tips och trix för oss som jobbar i förskolan*”. I detta forum finns lite drygt 44 000 medlemmar. I denna gruppen är syftet att allting ska handla om tips och idéer om hur man kan arbeta i förskolan. Det är inte fullt lika vanligt som i förra forumet att studenter lägger ut enkäter kopplade till sina examensarbeten men det förekommer då och då. Administratörerna i detta forum arbetar också antingen inom förskolans värld eller med förskolläraryrket. Det tredje och sista forumet som vi gick ut i heter

”pedagogisk miljö i tanke och handling”. Detta är ett forum med lite drygt 10 500 medlemmar. I detta forum diskuteras allt som har med miljön i verksamheten på förskolan att göra på olika vis. Det händer även i denna grupp att studenter lägger ut enkäter kopplat till sina examensarbeten men mer sällan än i båda de andra två grupperna vi gick ut i. De enkäter som läggs ut av studenter i denna grupp handlar oftast specifikt om förskolans miljö på något vis. Administratörerna i denna grupp arbetar också antingen i förskolans verksamhet eller med förskolläraryrket.

I studien räknades alla svar in och bortfall finns främst i enkätens kvalitativa frågor då en del av deltagarna valde bort att svara på dessa frågor. Bortfall finns också där deltagare gav svaren i form av ”se mitt svar på föregående fråga”. Typen av bortfall i undersökningen rör sig således om partiella bortfall. Det vill säga att svar saknas på någon fråga men inte alla. Eftersom enkäten var anonym och det inte gick att se vilka svar som hängde ihop, så blev det omöjligt att se vilket svar som samma deltagare hade gett i föregående fråga.

Vår tanke var att ett stort antal pedagoger som arbetar i barngrupp på förskola i Sverige bör kunna ha en bild av hur verksamheterna arbetar i de olika miljöerna oavsett vilken yrkeskategori de tillhör. Således blev valet att gå ut till pedagoger som arbetar i barngrupp på förskola i Sverige i de tre olika forumen. Valet kring respondenter för undersökningen grundade sig också på att vi upplevde en tidsbrist. Det vill säga att vi hade velat jämföra barnskötare och förskollärare men i denna studie gavs inte det extra tidsutrymme som en sådan jämförelse skulle kunna ta.

3.3. Genomförande

Studien inleddes genom skapandet av en enkät. Enkäten utformades på ett sådant vis så att det blev möjligt att med hjälp av enkätfrågorna kunna få fram ett resultat dels i form tabeller/diagram men även i form av kategorisering av de kvalitativa svaren. De kvantitativa frågorna i enkäten hade givna svarsalternativ där deltagarna fick kryssa i svar medan de kvalitativa frågorna gav möjlighet till att uttrycka kortare exempel. Enkätfrågornas syfte var att undersöka vilka aktiviteter som genomfördes på förskolegården samt vilken/hur lång tid som ägnades åt dessa. Enkäten innehöll även frågor kring inomhusaktiviteter till viss del på grund av att vi ville se ifall det förekom

planerade aktiviteter i andra miljöer i de fall där det inte förekom på förskolegården. Inledningsvis i enkäten så ställdes frågor kring vilka aktiviteter som genomfördes på gården varpå frågorna därefter kom att kretsa kring tidsaspekterna för aktiviteterna. Det vill säga frågor kring hur lång tid som ägnas åt respektive aktivitet. Relevanta kategorier blev de aktiviteter som synliggjordes genom svaren i enkäten. Svaren i de kvantitativa frågorna föll direkt in i enkla diagram efterhand som vi fick svar i enkäten när den var aktiv. Dessa diagram analyserade vi sedan och gjorde om till stapeldiagram som kunde illustrera resultatet i datorprogrammet *Excel*. De kvalitativa frågorna sammanställde vi alla svar och pusslade ihop kategorier varpå de tre största kategorierna i varje fråga fick illustrera resultatet kring den kvalitativa delen av enkäten.

De digitala kanaler som användes var tre olika förskoleforum via Facebook. I förskoleforumen kan alla medlemmar gå in och både läsa samt svara på allt som läggs upp av andra medlemmar. Eftersom inget fysiskt personligt möte med deltagarna gjordes så blev därför tydligheten i den digitala informationen blev än viktigare. Det vill säga tydligheten i enkätens medföljande informationsbrev där vi beskrev vilka enkäten riktade sig till. Eftersom det finns en stor variation bland förskole forumens medlemmar och var dessa arbetar eller av vilken anledning de är aktiva i grupperna så blev tydligheten i informationsbrevet än viktigare.

Deltagarna blev alla erbjudna återkoppling i form av att få ta del av undersökningens resultat samt studiens slutgiltiga framställning när den är färdig. När sedan svaren samlades in så gjordes noteringar under genomgången kring samband och övriga resultat som svaren gav. Slutligen sammanställdes resultatet av enkäten i arbetet genom dels diagram/tabeller och dels analyser. Dessa diagram/tabeller och analyser lyftes och reflekterades därefter gentemot tidigare forskning, teorier, litteratur med syfte att svara på våra forskningsfrågor.

3.4. Etiska överväganden

Studien har förhållit sig till de fyra forskningsetiska huvudkraven genom alla delar det vill säga genom planering, förberedelse, genomförande och återkoppling till dess deltagare.

Informationskravet syftar till att deltagarna får tydlig information kring studien det vill säga dess innehåll och villkoren för deltagande. Samtyckeskravet syftar till inhämtandet av medgivande för deltagande. Nyttjandekravet syftar till användandet av det material/resultat som kommer fram genom undersökningen. Konfidentialitetskravet syftar till ansvaret kring hanteringen av det material/resultat som delges från undersökningens deltagare (Vetenskapsrådet, 2002).

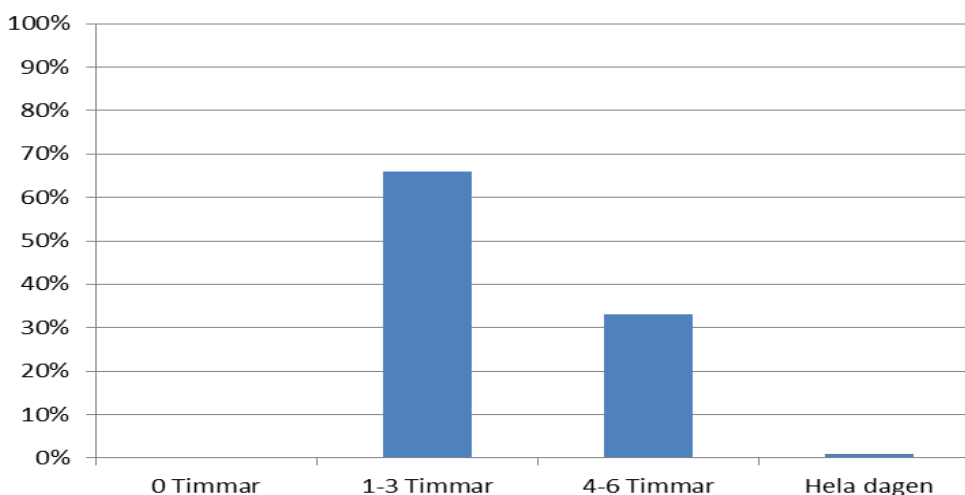
I samband med såväl skapandet som utskicket av enkäten så togs hänsyn till de forskningsetiska principerna. Studien förhöll sig här till de fyra huvudkraven. Det vill säga att studien utgick ifrån etiska överväganden i relation till informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Eftersom studien gjordes genom en webbaserad enkät så togs ställningen till samtyckeskravet utifrån innehållet i enkätens medföljande informationsbrevet där undersökningens deltagarnas frivilliga medverkande skrevs fram. Ställningstagandet kring ifall det skulle finnas någon form av medgivande i enkäten eller i informationsbrevet utgick ifrån tanken kring tydligheten i belysandet av frivilligheten.

4. Redovisning av resultat

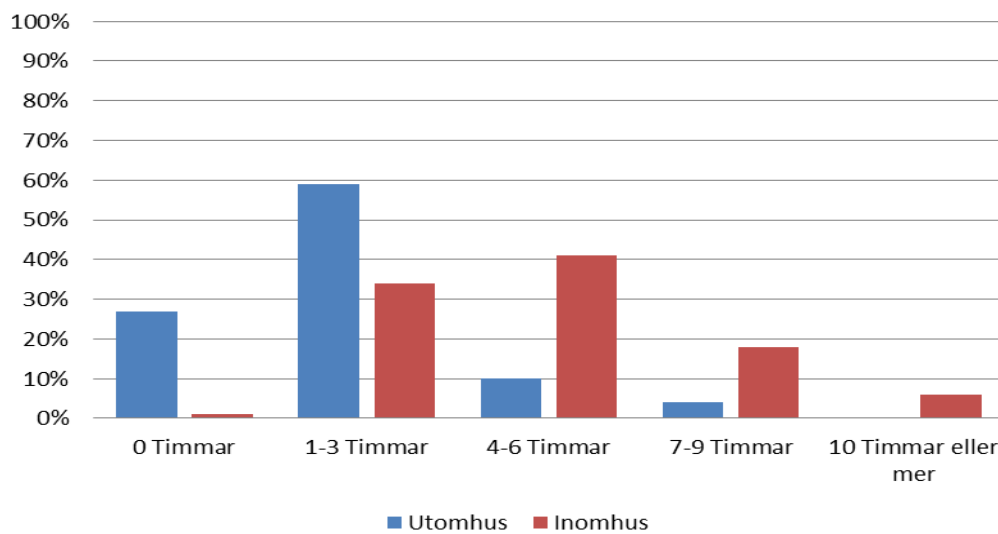
Under denna rubrik presenterar vi vårt resultat från enkätundersökningen. Resultatet i förhållande till forskningsfrågorna är indelade i olika rubriker som i sig innehåller teman som studien fick fram. Vi har även valt att presentera en del av resultatet via diagram för att jämförelser ska bli lättöverskådade.

4.1. Planerad lärarledd aktivitet

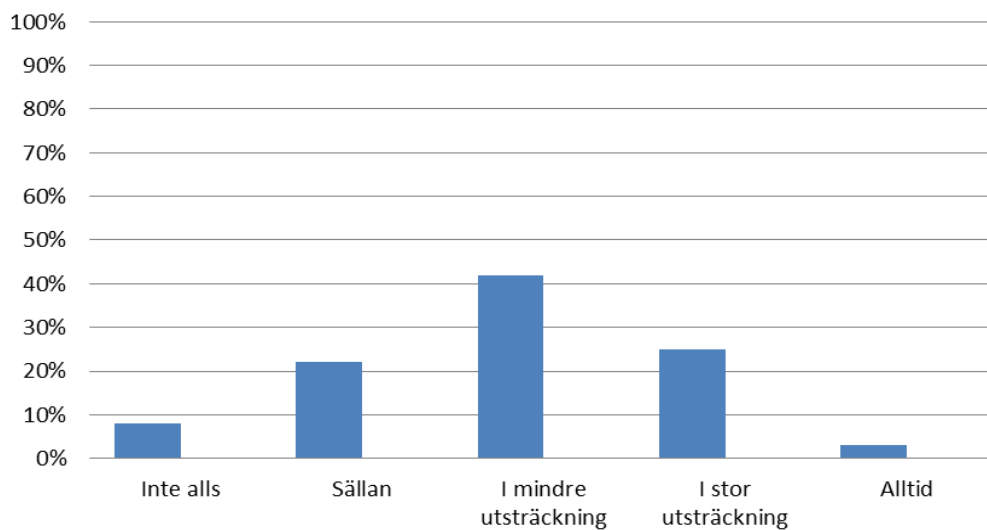
De flesta respondenter uppger att på de förskolor de arbetar tillbringar barnen mellan 1–3 timmar ute varje dag (figur 1). Vi ställde detta i jämförelse med hur respondenterna svarade på frågorna om hur många timmar i veckan det förekommer planerad lärarledd aktivitet inomhus respektive utomhus på förskolegården (figur 2). Här framkommer en tydlig skillnad mellan utomhus och inomhus. Respondenterna uppger att det på förskolegården i de verksamheter som de hänvisar till sker planerade aktiviteter i stor utsträckning upp till tre timmar i veckan medan det inomhus på sina håll sker planerade aktiviteter i minst fyra och ibland mer än sex timmar i veckan. Respondenterna fick även svara på en fråga om de upplevde att de inkluderade förskolegården när de arbetade i projekt/tema (figur 3). Här svarade majoriteten att de upplevde en inkludering av förskolegården i mindre utsträckning.

Figur 1 visar i procent hur stor del av dagen som tillbringas på den inhägnade gården utifrån 141 respondenters svar.

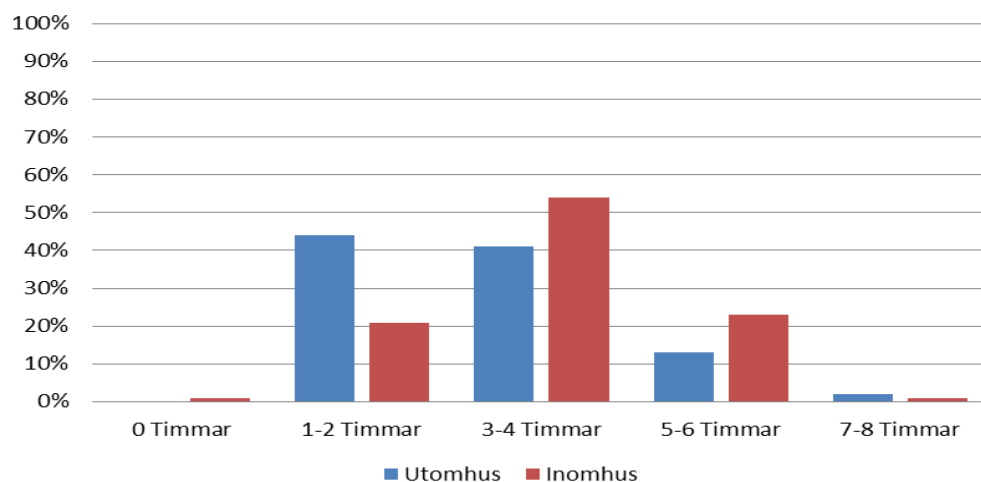
Figur 2 visar i procent hur många timmar i veckan som det sker planerad lärarledd aktivitet utomhus respektive inomhus på förskolegården utifrån 141 respondenters svar.

Figur 3 visar vilken utsträckning i procent hur 141 respondenter upplever att de inkluderar förskolegården när de arbetar i tema/projekt.

4.2. Fri lek

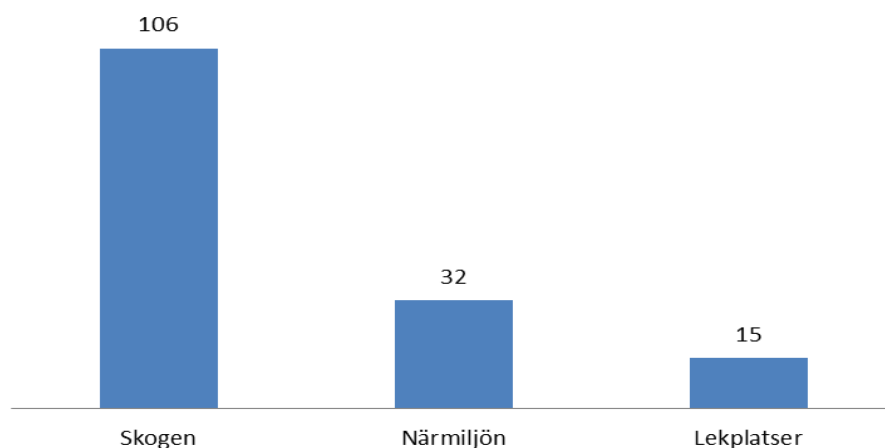
Respondenterna fick svara på frågan kring hur stor del av dagen fri lek förekommer ute på förskolegården och inomhus i de verksamheter där de arbetar (figur 4). Här framgick det att fri lek förekommer utomhus i stor utsträckning mellan 1–4 timmar om dagen och inomhus förekommer det 3–4 timmar.

Figur 4 visar i procent hur många timmar om dagen fri lek förekommer utomhus respektive inomhus utifrån 141 respondenters svar.

4.3. Annan utemiljö

Vi bad därefter respondenterna svara på om de använder annan utemiljö utanför förskolegården för planerade lärarledda aktiviteter. Här svarade 92 % ja. Respondenterna fick ge exempel på vilka miljöer de använde (figur 5). Här gav många fler än ett exempel. Här kunde vi urskilja tre tydliga kategorier som vi valde att döpa till skogen, närmiljö och lekplatser.

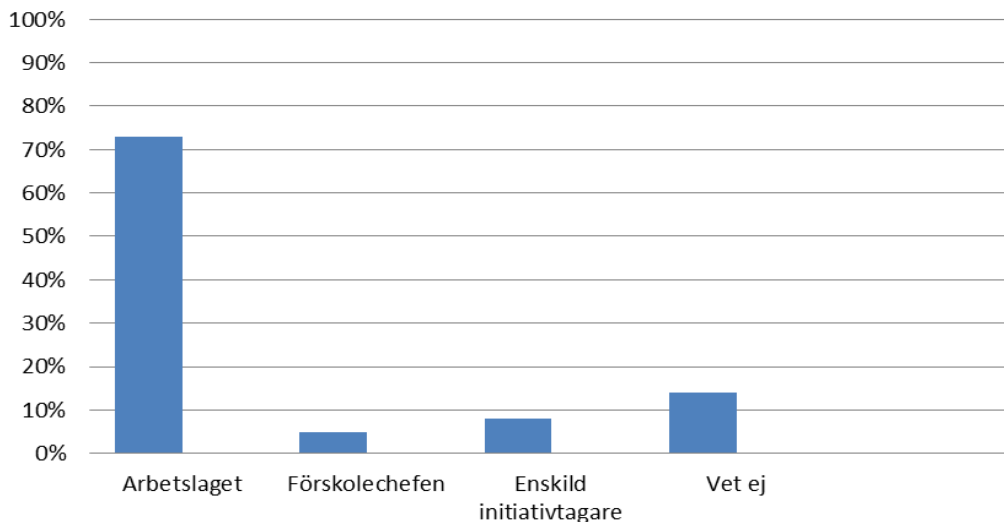

Figur 5 visar 153 antal exempel på annan utemiljö utanför förskolegården från 121 respondenter.

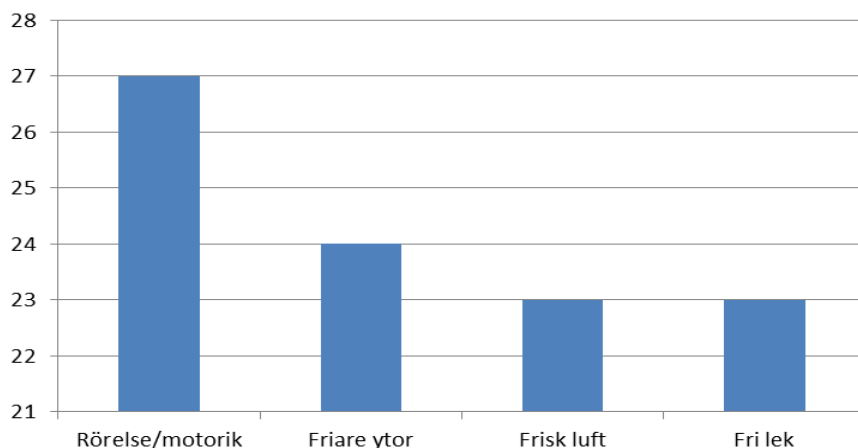
4.4. Ansvar och syfte

Vårt intresse låg vidare i att undersöka vem som bestämmer hur förskolegården ska se ut (figur 6). Här svarade 73 % av respondenterna att det är arbetslaget som bestämmer.

Figur 6 visar i procent hur 142 respondenter har svarat på frågan vem/vilka som har bestämt att utevistelsen ser ut som den gör i de verksamheter de arbetar i.

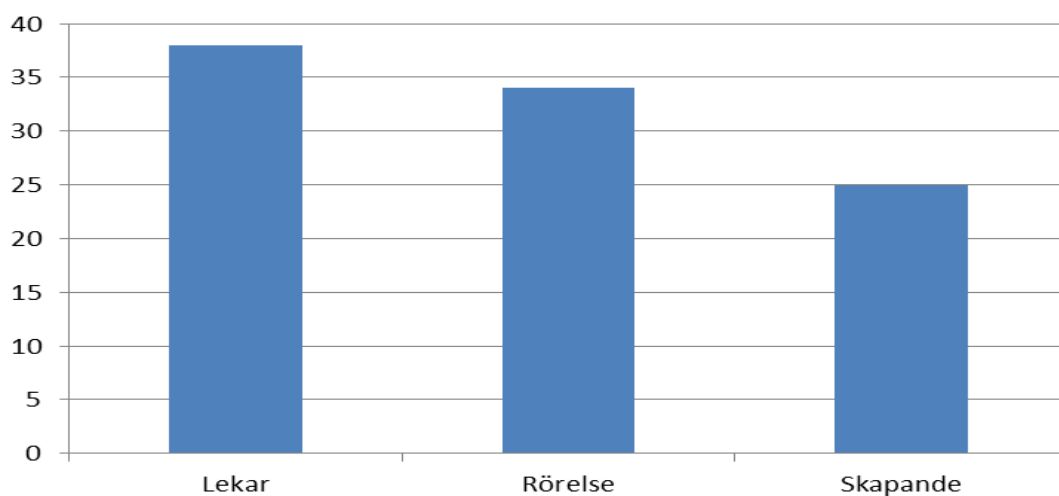
En fråga löd: Vad anser du vara det huvudsakliga syftet med utevistelse på förskolegården? Tydligt i svaren blev att en del hade beskrivit både hur det rent faktiskt ser ut i verksamheten och hur de tyckte att syftet borde vara. De inkomna svaren innehöll mer än ett huvudsakligt syfte överlag och endast ett fåtal respondenter nämnde endast ett. Vi kunde urskilja fyra tydliga kategorier (figur 7). Kategorierna valde vi att döpa till rörelse/motorik, friare ytor, frisk luft och fri lek.

Figur 7 visar antal svar från 97 respondenter på vad de anser vara det huvudsakliga syftet med utevistelsen.

4.5. Lärarledd aktivitet utomhus

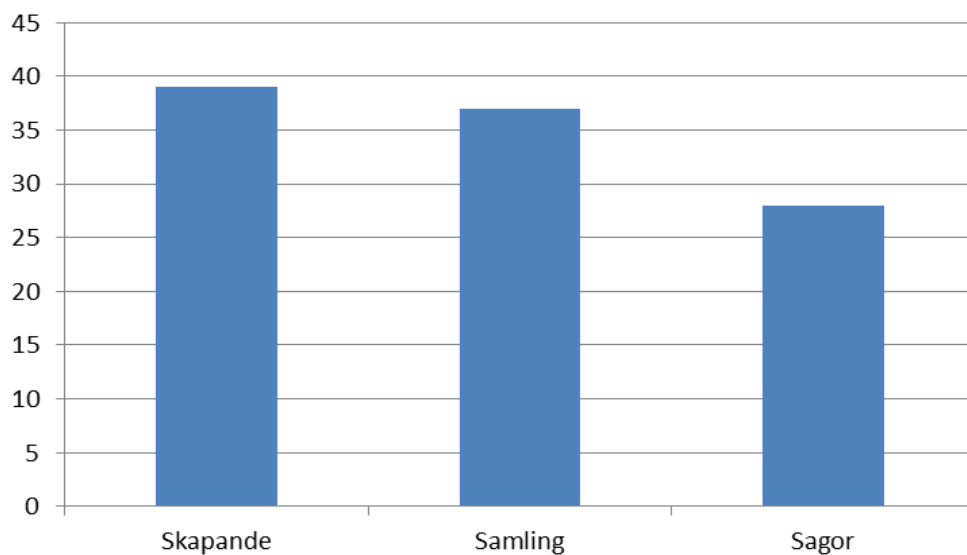
Vi bad respondenterna ge exempel på lärarledda aktiviteter utomhus (figur 8). Här svarade 97 personer. De här svaren utmynnade i tre tydliga kategorier. Kategorierna valde vi att döpa till lekar, rörelse och skapande.

Figur 8 visar antal exempel på lärarledda aktiviteter utomhus från 97 respondenter.

4.6. Lärarledd aktivitet inomhus

Vi bad respondenterna ge exempel på lärarledda aktiviteter inomhus. Här fick vi 95 svar och återigen var där några som gav mer än ett exempel. De här svaren utmynnade i tre tydliga kategorier. Kategorierna döpte vi till skapande, samling och sagor.

Figur 9 visar 104 antal exempel på lärarledda aktiviteter inomhus från 95 respondenter

5. Diskussion

5.1. Metoddiskussion

Arbetet har utgått ifrån en webbaserad enkätundersökning. Till en början var tanken att även skicka ut enkäten till verksamheter där vi båda varit verksamma antingen under VFU eller på annat vis. Det såg vi tidigt skulle bli svårt att hinna med på grund av tidsfristen för arbetet och därför valde vi att publicera enkät enbart i sociala medier med inriktning förskola på Facebook. Här fick vi lätt in ett stort antal svar vilket krävdes för att kunna jämföra exempelvis utomhusmiljö med inomhusmiljö gällande förekomsten av planerade lärarledda aktiviteter.

Undersökningen utgick ifrån en metodkombination med störst tyngdvikt på kvantitativ metod. Anledningen till valet av metodkombination utgick som tidigare nämnts, ifrån att det blev en upplevelse av att vi inte kunde besvara våra forskningsfrågor fullt ut med enbart en utgångspunkt i kvantitativ metod. Införandet av de kvalitativa frågorna där deltagarna skulle få ge korta exempel relaterat till den kvantitativa fråga som föregick utgick ifrån att då skulle vi få varsitt tydligt exempel ifrån varje deltagare. Det vi inte tänkte på här var att deltagarna kunde också tänkas ge mer än ett svar i sina exempel. Vi såg först efter att vi hade avslutat undersökningen och stängt ner enkäten att till största del så hade deltagarna givit mer än ett svar i sina exempel (se enkäten i bilaga 1). Statistisk jämförelse blev därmed inte möjlig, vilket heller inte var syftet med de kvalitativa frågorna. De olika exemplen gav oss möjlighet att föra en djupare analys av de kvalitativa svaren. Vi fick fundera samt skapa egna kategorier utifrån svaren vilket gjorde att svaren delades. Det vill säga att om ett svar innehöll exempelvis fyra olika exempel så kunde svaret plockas isär och bilda kategorier med andra deltagares svar. En annan insikt var att i undersökningen så frågade vi inte efter deltagarnas utbildningsbakgrund vilket kan ha medverkat till att svaren såg ut som de gjorde (se deltagarnas svar på de kvalitativa frågorna i bilaga 2).

De kvantitativa frågorna i enkäten vilka syftade till att kunna göra statistiska jämförelser gjorde att den kvantitativa delen av undersökningen (se enkäten i bilaga 1). Dessa frågor hade givna svarsalternativ och endast ett svar kunde ges i varje enskild fråga. Således kunde studiens grundtanke kring statistiska jämförelser göras och förmedlas i form av diagram i arbetets slutgiltiga resultat.

Den valda metoden, det vill säga metodkombination med fokus på kvantitativ metod har känts meningsfull i vår undersökning. Den har känts meningsfull på så vis att vi har fått ut svaren på våra forskningsfrågor. Däremot så kändes metoden inte helt fullständig innan vi förde in de kvalitativa inslagen. Således fick enkäten redigeras och fick därmed inslag av kvalitativ metod genom införandet av öppna frågor där studiens deltagare kunde ge korta exempel relaterade till de ursprungliga frågorna i enkäten. När dessa kvalitativa inslag hade införts så såg vi slutligen att den kvalitativa delen förde in en till forskningsfråga i arbetet vilken relaterade till de andra två forskningsfrågorna. Ifall de kvalitativa inslagen och den nya forskningsfrågan inte hade införts så hade upplevelsen kring ofullständighet kvarstått, då upplevelsen var att studien inte kom vidare enbart genom kvantitativ metod. Känslan av ofullständighet grundade sig i att det inte gick att besvara forskningsfrågorna fullt ut med enbart kvantitativ metod.

5.2. Fördjupad diskussion

Olausson (2012) undersöker balansen mellan verksamheternas olika aktiviteter. Hon förespråkar ett mellanting samt belyser positiva effekter med såväl den fria leken som med de lärarledda aktiviteterna. Den fria leken ger barn möjlighet att utgå från sina egna idéer medan de planerade lärarledda aktiviteterna ger möjligheter för fler barn att hävda sig utifrån pedagogernas engagemang.

Vårt resultat speglade att det fanns en balans mellan fri lek och planerade lärarledda aktiviteter men att det fanns en obalans gällande miljön, således förekom båda delar men i olika utsträckning. Det var vidare vanligt enligt vårt resultat att det förekom mer lärarledda aktiviteter inomhus än utomhus (se figur 2 i resultat delen). I enkäten var alla deltagare anonyma, vilket medförde att vi inte kunde se vilka som hade svarat vad. I efterhand kunde vi se att det hade varit intressant att se ifall de svaren som förmedlade färre timmar utomhus för planerad lärarledd aktivitet rimligen kunde vara de som sedan förmedlade högre antal timmar gällande inomhusmiljön. Detta hade varit intressant eftersom då hade resultatet även kunde spegla ifall det fanns något samband mellan dessa svar. På grund av de etiska ställningstagandena vi gjorde gällande deltagarnas anonymitet i undersökningen så blev detta inte möjligt.

Änggård (2014) skriver om utomhusmiljön och att den tillåter barn att vara rörligare, livligare och mer kreativa än när de är inomhus. Resultatet kan visa på att en del

pedagoger anser att lärarledda aktiviteter inte ger barnen den möjligheten till rörelse och livlighet som utomhusmiljön kan erbjuda. När resultatet ställs emot denna aspekt så bör i sådana fall funderas på syftet med planerade lärarledda aktiviteter och vad det är som säger att en sådan aktivitet behöver vara stillsam.

Friluftsförbundet (2018) skriver kring att en grundpelare inom utomhuspedagogik är att barnet skall leka, upptäcka och lära med alla sinnen och hela kroppen. Även att de stora ytor som finns ute i större utsträckning än inne gör att barnen kan röra sig friare och på det sättet träna grovmotoriken i större utsträckning.

Dahlgren m.fl. (2007) definierar utomhuspedagogik som att:

”Utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflexion, grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer.”

Utifrån resultatet så vet vi inte hur deltagarnas kunskaper kring utomhuspedagogik ser ut. I efterhand kan således tyckas att enkäten kunde ha innehållit en fråga kring vad deltagarna lägger för innebörd i begreppet utomhuspedagogik.

Vi kan gå vidare till syftet med utevistelsen i de olika verksamheterna utifrån undersökningens resultat. Bland deltagarnas svar kring syftet med utevistelse relaterade en av kategorierna till friare ytor och att barnen på så vis gavs möjligheter till helt andra aktiviteter. Folkhälsomyndigheten (2008) betonar att en av orsakerna till att just barn i förskolan drabbas av många infektioner är trängseln det vill säga att barnen är nära varandra under långa tider. Vidare utmynnade svaren även i kategorin frisk luft vilket kan relatera till folkhälsomyndighetens betoning kring barnen på förskolans ökade risk för infektioner. Kategorin friare ytor tillsammans med kategorin frisk luft får tillsammans således en stark koppling till barnens hälsa. Folkhälsomyndigheten (2008) betonar vidare att utevistelsen resulterar i att trängseln blir mindre då barnen får större utrymme att vistas på och det är större cirkulation på luften. Skolverket (2014) påtalar att det är viktigt att hela tiden sätta barnens lärande i centrum samt att hjälpa barnen att hitta sitt eget lärande. Vilket gäller såväl inomhus som utomhus. Fråga nio i enkäten (se enkäten i bilaga 1) kring syftet med utevistelsen utmynnade bland annat i kategorin rörelse/motorik, viktigt är här att se till att dessa svar inte specifikt pekade på lärande utan de belyste såväl barnens

fria rörelser som spontana lekar och planerade lekar. Således fanns ingen direkt koppling till att sätta barnens lärande i centrum bland de insamlade svaren. Däremot kan här sägas att svaren speglade tänkandet kring motorikträning och även kring barnens hälsa i de olika verksamheterna.

Claesdotter (2005) anser att det inte är så bara att bara vara på gården och att även den minsta gården räcker upp till himlen. Vidare betonas också hur viktigt pedagogens engagemang är och det gäller att ta initiativ. Det personliga engagemanget beror till stor del på den enskilda pedagogen men kan också ha ett nära samband med både arbetslag och verksamheten överlag. Det vill säga att i resultatet pekade de flesta svar på att arbetslaget hade bestämt att utevistelsen såg ut som den gjorde och i något enstaka fall gavs svaret att förskolechefen låg bakom beslutet. Således kan det enskilda engagemanget också bero på gemensamma beslut och/eller beslut uppifrån i de olika verksamheterna. Genom vår enkätundersökning fanns en fråga kring hur pedagogerna upplever sig inkludera miljön på förskolegården vid arbete i tema/projekt. Intressant här var att 73 % svarade att de upplever att de inkluderar gården i mindre utsträckning, sällan eller inte alls. Endast 27 % svarade att de inkluderar gården i stor utsträckning eller alltid (se figur 6 i resultatdelen). Vi frågade oss därefter hur det kunde vara möjligt att så pass stor del av svaren pekade åt mindre, sällan eller ingen inkludering alls av den egna gården gällande tema/projektarbete. Detta är inget vi kan besvara i studien men det är en intressant fråga att fundera vidare kring.

Dahlgren m.fl. (2007) belyser problemet kring skolans pedagogiska tradition där lärandet inneburit en uppdelning av verksamheten där lärandet oftast sker inomhus. Författarna menar att det måste vara en helhet i lärandet och att utomhuspedagogiken skapar de förutsättningarna. Svaren i enkäten visar tecken på att flera pedagoger inte verkar använda sig av utomhuspedagogik på förskolegården men det är inget som går att fastställa. En av anledningarna till varför svaren ser ut som de gör kan vara som Szczepanski (2013) påtalar kring att många pedagoger saknar egna närmiljörelationer vilket bidrar till svårigheter för dem att känna sig trygga i lärmiljöerna utomhus. Går det att säga att trygghetsfrågan inte enbart gäller pedagogernas närmiljörelationer utan även speglar deras utbildningsbakgrund? Utifrån studien så går det inte att fastställa men det är intressant att fundera kring. Det är också en fråga som kan skapa medvetenhet både hos

oss själva och hos undersökningens deltagare när de får möjlighet att ta del av den färdiga studien.

En annan faktor till hur användandet av utomhusmiljön ser ut i resultatet kan bero på upplevelsen av en minskad kontroll utomhus i miljön rent ytmässigt. Det vill säga de stora och fria ytorna som utomhusmiljön ofta erbjuder gentemot inomhusmiljön. Samtidigt finns det forskning som visar på motsatsen. Maynard och Waters (2007) menar att problematiken kring att stora ytor ute skulle göra det svårare för pedagoger att behålla kontrollen inte är sanningsenlig utan att friheten utomhus snarare leder till barn som är mer mottagliga för nya kunskaper. Inomhus förväntas barn sitta still och vara tysta, och det vet alla som varit barn att bara det kan vara en bedrift. Om all koncentration och fokus går till att sitta still och vara tyst finns det inget utrymme till att vara mottaglig för information.

Något som fångade vårt intresse i undersökningen var att 92 % svarade att de använder annan utemiljö utanför förskolegården till planerad lärarledd aktivitet. Om det är så som vår undersökning visar att det är arbetslaget som tillsammans bestämt hur det ska se ut på gården så är det svårt att relatera till missnöjdheten kring miljön. Planeras gården kanske ut efter den fria leken? Då är det inte miljön som brister utan det handlar mer om hur tankarna går kring utevistelsen. Lundegård m.fl. (2004) är övertygade om att alla kunskaps- och färdighetsområden kan praktiseras i utomhusmiljö. Det är viktigt att lärandet sker i olika sammanhang och olika situationer och det gäller för barn i alla åldrar. Att använda olika miljöer skapar omväxling och ger möjligheter till mer rörelseintensiva inlärningsmiljöer.

Ifall förskolorna oftast går till skogen när det gäller planerade lärarledda aktiviteter räknas det då som att använda sig av olika miljöer? När vi resonerade kring det så kom vi fram till att det å ena sidan blir en ganska variationslös utemiljö om det är skogen som används varje gång. Å andra sidan så skulle det även bli variationslöst om det enbart var förskolegården som användes alltid. Vårt resonemang gick mycket kring att skogsutflykt gjordes ca en gång i veckan vilket då skulle betyda att utomhuspedagogik i regel förekom ca en gång i veckan. Lärarledda planerade aktiviteter på gården kräver inte lika stor planering som skogsutflykt och skulle kunna ske näst intill dagligen. Maynard och Waters (2007) föringar inte den icke planerade utemiljön utan säger att skogen är också avgörande för effektiv naturkunskap, men vill samtidigt förmedla att gården är många

gångar tillräcklig. Vi anser att pedagoger som arbetar i förskolan borde ta till vara på gårdens resurser bättre. Men precis som Maynard och Waters (2007) påtalar så är det inte tillgången till utomhusmiljön som gör den tillräcklig utan stor vikt ligger i användningen av den och hur användandet ser ut. Det vill säga att ett stort ansvar ligger på de vuxna och hur de förvaltar utemiljön. Dahlgren och Szczepanski (2011) skriver i sin gemensamma studie kring natur- och kulturlandskapet och dess positiva effekter när det kompletteras med klassrummets miljö. När utemiljön mestadels används till fri lek anser inte vi att det klassas som att komplettera med klassrummets miljö. Det är olika sorters verksamheter som bedrivs på de olika platserna. Den fria leken får stor plats inomhus och kompletteras med fri lek utomhus. Lärarledda aktiviteter får stor plats inomhus men inte utomhus. Även Dahlgren och Szczepanski (2011) kommer i sin studie fram till att lärarnas åsikter kring vikten av samspelet mellan inomhus och utomhus undervisning är det viktiga. Viktigt att belysa utifrån vår studie är att genom resultatet så kan vi inte se hur stor del av tiden inomhus som går till andra aktiviteter i verksamheten än fri lek och lärarledda aktiviteter. Olika vardagliga rutiner så som måltider, vila och blöjbyten är exempel på aktiviteter som dagligen brukar förekomma i förskolan. Hur mycket tid som ägnas åt dessa i de olika verksamheterna speglas inte i vårt resultat. Det resultatet visar är hur mycket tid som spenderas i respektive miljö och för respektive form av aktivitet enbart utifrån enkätfrågorna (se enkäten i bilaga 2).

En intressant aspekt är hur Skolverket (2018) skriver om hur förskolans lokaler och utrustning ska bidra till barnens utveckling och lärande. Hur ska ordet lokaler tolkas? För oss betyder lokaler rum som finns inomhus. Om det är den allmänna tolkningen är det kanske inte konstigt att det läggs mindre fokus utomhus och mer fokus inomhus. Skolverket (2018) skriver också att det är viktigt att utveckla bra utemiljöer där lusten, spänningen och nyfikenheten får spelrum. Men där står inget om utveckling och lärande när de skriver om utemiljön. Orden utveckling och lärande förkommer bara i samband med ordet lokaler. I det här avseendet skulle vi faktiskt kritisera skolverket och deras val av ord. Förenklat skulle vi vilja påstå att uppfattningen blir att lärande sker inomhus och lek sker utomhus.

5.3. Konsekvenser för yrkesrollen

Skolverket (2016) påtalar kring olika miljöaspekter och variationen av aktiviteter. Barnen ska ha möjlighet till varierande aktiviteter under dagen. Verksamheterna ska ge utrymme för barnens fantasi och kreativitet samt deras egna planer i lek och lärande, vilket gäller såväl inomhus som utomhus. Vistelsen utomhus bör också ge möjlighet till såväl lek som andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö (Skolverket, 2016). Vi ser att de olika verksamheterna där deltagarna i undersökningen arbetar har varierande aktiviteter men vi ser också tecken på att det speglas en obalans mellan inomhusmiljön och utomhusmiljön.

En konsekvens kan bli att den enskilda pedagogen kan uppleva att det är en varierande verksamhet, vilket det kan vara ur vissa aspekter. Det vill säga att även om det är varierande aktiviteter i verksamheterna så finns det tecken på att användandet av utomhusmiljön respektive inomhusmiljön ser olika ut. Vår titel på arbetet speglar vår inställning kring att arbeta på samma vis i såväl utomhus- som inomhusmiljö. Således blir *det vi gör inne lika möjligt att göra ute*. Undersökningen speglar att inomhusmiljön är mer strukturerad än utomhusmiljön i många verksamheter.

Larsson, Morlin och Rönnlund (2017) skriver i sin bok om skolgårdens historia kring *rummet* och Lefebvres mening med begreppet. Rummet är det som styr våra dagliga rutiner, handlingsmönster och förståelsen för oss själva. Rum skapar också specifika roller som vi förhåller oss till och vi har direkta uppfattningar kring hur vi ska bete oss i de olika rummen exempelvis på skolgården. Larsson m.fl. (2017) syftar i första hand på skolgården i högre åldersgrupper men viktigt är att se att även i förskolan så har vi ofta våra specifika roller. Roller som går på rutin, som vi har skapat själva, som utgår ifrån våra olika verksamhets regler och som går i enlighet med våra styrdokument. Våra styrdokument uppdateras kontinuerligt och vi har ofta olika utbildningsbakgrunder. Således finns det ett flertal olika aspekter som kan påverka våra beteenden samt ageranden i verksamheterna.

Szczepanski (2013) skriver kring att många lärare saknar egna närmiljörelationer vilket bidrar till svårigheter för dem att känna sig trygga i lärmiljöerna utomhus. Undervisningen utomhus kräver en känsla hos läraren för platsens pedagogiska möjligheter vilka kan brista när läraren saknar erfarenheter av närmiljörelationer. Upplevelsen har blivit att Szczepanskis tankar kring undervisning utomhus. Tankarna går

till vilken koppling de olika deltagarna har till undervisning överlag. Eftersom vi valt att inte fokusera på någon yrkeskategori så hade det för vidare forskning varit intressant att undersöka om det finns skillnader mellan de olika deltagarnas utbildningsbakgrunder och vilken kunskap som finns om såväl utomhuspedagogik, utomhusdidaktik, planerade lärarledda aktiviteter som undervisnings begreppet i relation till utemiljön. På så vis går det kanske se om det finns stora skillnader på hur man ser på utomhuspedagogik beroende på utbildning.

Slutligen så anser vi att vår undersökning kan skapa en medvetenhet hos både oss, dess deltagare och förhoppningsvis även opinionsmässigt. En medvetenhet kring framförallt användandet av utomhuspedagogik i förskolor i Sverige.

6. Referenslista

Barr, Anette, Nettrup, Annica & Rosdahl, Anna (2011). *Naturförskola: lärande för hållbar utveckling*. Stockholm: Lärarförbundets förlag

Claesdotter Annika (2005). *Utomhuspedagogik i förskola och förskoleklass*. Stockholm: Lärarförbundets förlag

Dahlgren, Lars Owe (red.) (2007). *Utomhuspedagogik som kunskapskälla: närmiljö blir lärmiljö*. Lund: Studentlitteratur

Dahlgren, Lars Owe & Szczepanski, Anders (2011). Lärares uppfattningar av lärande och undervisning utomhus. *Didaktisk Tidskrift*, Vol 20, No 1, ss. 22–48

Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3., rev. och uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur.

Eliasson, Annika (2013). *Kvantitativ metod från början*. 3., uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur.

Folkhälsomyndigheten (2008). *Smitta i förskolan*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se> (hämtad 2018-10-02).

Friluftsförbundet (2018). <https://www.friluftsförbundet.se/detta-gor-vi/forskolor-och-skolor/pedagogiken/> (hämtad 2018-09-13).

Imsen, Gunn (1999). *Lärares värld: introduktion till allmän didaktik*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, Anna, Norlin, Björn & Rönnlund, Maria (2017). *Den svenska skolgårdens historia: skolans utemiljö som pedagogiskt och socialt rum*. Lund: Nordic Academic Press

Lundegård, Iann, Wickman, Per-Olof & Wohlin, Ammi (red.) (2004). *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur

Maynard Trisha & Waters Jane (2017). Learning in the outdoor environment: a missed opportunity? *Early Years*, Vol. 27, No 3, pp. 255–265

Mårtensson Fredrika (2004). *Landskapet i leken, en studie av utomhuslek på förskolegården*. <https://pub.epsilon.slu.se/803/1/Fredrika20050405.pdf> (hämtad 2018-09-12).

Olausson Anna (2012). *Att göra sig gällande i förskolan*. <https://www.forskning.se> (hämtad 2018-10-02).

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2016). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. 3., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Skolinspektionen (2018). *Förskolans pedagogiska uppdrag, -Om undervisning, lärande och förskollärares ansvar*.

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2016/forskolan-ped-uppdrag/rapport-forskolans-pedagogiska-uppdrag.pdf> (hämtad 2018-09-13).

Skolverket (2013). *Forskning för klassrummet*. <http://www.forumforsamverkan.uu.se> (hämtad 2018-10-02).

Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98: reviderad 2016*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2018). *Så här fungerar förskolan*. <https://www.skolverket.se/for-dig-som-ar.../elev-eller-foralder/skolans-organisation/sa-har-fungerar-forskolan> (hämtad 2018-10-03).

Statens folkhälsoinstitut (2008) *Gå ut min själ - Forskningsöversikt om hälsoeffekter av utevistelser i närnatur.*

https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/6583/R200810_Ga_ut_min_sjal0806-1.pdf;jsessionid=9CE9E34B4F0439AC879FD223E2115B40?sequence=1 (hämtad 2018-09-12).

Szczepanski, Anders (2013). Platsens betydelse för lärande och undervisning: ett utomhuspedagogiskt perspektiv. *NorDiNa: Nordic Studies in Science Education*, 2013, Vol. 9(1), pp. 3–17.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Änggård, Eva (2014). *Ett år i ur och skur: utomhuspedagogik i förskolan*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

7. Bilaga 1

Informationsbrev

Förfrågan om att delta i en studie om utevistelsen på din förskola.

Vi heter Therése Fors och Therese Jönsson, vi studerar på förskolläraryrket vid Kristianstad högskola. Vi skriver ett examensarbete kring utevistelsen på förskolor i Sverige. Enkäten innehåller nio frågor som tar cirka fem minuter att fylla i.

Syftet med vår studie är att undersöka vad som sker under utevistelsen i jämförelse mot vad som sker i verksamheten inomhus.

Som deltagare är du helt anonym och redovisningen av resultatet kommer att ske i vårt examensarbete men ingen individ kommer att kunna identifieras. När examensarbetet är färdigt och publicerat så kommer du som deltagare att kunna få ta del av arbetet via högskolan i Kristianstads databas.

Deltagandet är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan utan motivering.

Har du frågor om studien så är du välkommen att kontakta någon av oss.

Student

Therése Fors

therese.fors0009@stud.hkr.se

0701- 511400

Student

Therese Jönsson

therese.jonsson0060@stud.hkr.se

8. Bilaga 2

1. Hur stor del av dagen (i snitt) tillbringas på den inhägnade förskolegården?

---

0 timmar

1-3 timmar

4-6 timmar

Hela dagen

2. Hur många timmar i veckan (i snitt) sker planerad lärarledd aktivitet utomhus på förskolegården?

---

0 timmar

1-3 timmar

4-6 timmar

7-9 timmar

10 timmar eller mer

Ge gärna exempel på lärarledd aktivitet utomhus:

3. Hur många timmar i veckan (i snitt) sker planerad lärarledd aktivitet inomhus?

- 0 timmar
- 1-3 timmar
- 4-6 timmar
- 7-9 timmar
- 10 timmar eller mer

Ge gärna exempel på lärarledd aktivitet inomhus:

4. Hur många timmar om dagen (i snitt) förekommer fri lek utomhus på förskolegården?

- 0 timmar
- 1-2 timmar
- 3-4 timmar
- 5-6 timmar
- 7-8 timmar

5. Hur många timmar om dagen (i snitt)
förekommer fri lek inomhus?

- 0 timmar
- 1-2 timmar
- 3-4 timmar
- 5-6 timmar
- 7-8 timmar

6. Hur upplever du att du inkluderar miljön på
förskolegården när ni arbetar i tema/projekt?

- Inte alls
- Sällan
- I mindre utsträckning
- I stor utsträckning
- Alltid

Om ja, ge gärna exempel på hur:

7. Använder ni annan utemiljö utanför
förskolegården för planerade lärarledda
aktiviteter?

- Ja
- Nej

Om ja, ge gärna exempel på var:

8. Vem hos er har bestämt att utevistelsen ser ut som den gör?

- Arbetslaget
- Förskolechefen
- Enskild initiativtagare
- Vet ej

9. Vad anser du vara det huvudsakliga syftet med utevistelsen på förskolegården?
